

**Belgische Kamer
van Volksvertegenwoordigers**

GEWONE ZITTING 1997 - 1998 (*)

21 JANUARI 1998

WETSVOORSTEL

**betreffende de bescherming
van het embryo in vitro**

(Ingediend door Mevrouw Ingrid van Kessel)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

De uitbreiding van de mogelijkheden op het vlak van de menselijke voortplanting die door de wetenschappelijke evolutie wordt geboden, roept heel wat vragen op. Zo komt de vraag naar de volledige vrijheid van wetenschappelijk onderzoek onvermijdelijk in botsing met de menswaardigheid of de bescherming van het embryo in al zijn dimensies. De toepassing van de huidige moderne voortplantingstechnieken heeft als gevolg dat embryo's in overtal worden bewaard. De invoering van een eenvoudig verbod op embryo's in overtal zou medisch begeleide bevruchting thans sterk hypothekeren.

Het eerbiedwaardige karakter van het menselijke embryo is niet zozeer af te leiden uit het antwoord op de vraag of men het menselijke embryo als een «object», dan wel als een «subject» moet definiëren. Zelfs als het begrip «beginnend menselijk leven» niet exact en objectief af te bakenen is, dringt het respect voor het menselijk leven zich op. Het wetsvoorstel tracht dit uit te drukken door de bescherming van het em-

(*) Vierde zitting van de 49ste zittingsperiode

**Chambre des Représentants
de Belgique**

SESSION ORDINAIRE 1997 - 1998 (*)

21 JANVIER 1998

PROPOSITION DE LOI

**relative à la protection de
l'embryon in vitro**

(Déposée par Mme Ingrid van Kessel)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Les possibilités de plus en plus nombreuses qui s'offrent à l'homme en matière de procréation grâce aux progrès de la science suscitent bien des questions. Ainsi, la liberté totale dont bénéficie la recherche scientifique finit inévitablement par entrer en conflit avec la dignité humaine ou la protection de l'embryon dans toutes ses dimensions. Les techniques modernes de reproduction actuellement appliquées entraînent la conservation d'embryons surnuméraires. Le simple fait d'interdire les embryons surnuméraires hypothéquerait fortement la fécondation médicalement assistée.

Le respect que doit inspirer l'embryon humain ne dépend pas réellement de la question de savoir s'il faut définir celui-ci comme un «objet» ou comme un «sujet». Même si la notion de «vie humaine naissante» ne peut être définie de façon exacte et objective, il est clair que toute vie humaine doit être respectée. La présente proposition de loi vise à mettre en oeuvre ce principe en considérant la protection de l'embryon

(*) Quatrième session de la 49ème législature

bryo als een *prima facie*-verplichting te beschouwen. Onbeperkte embryo-creatie en -bewaring is vanuit die visie niet te verantwoorden. Hierbij aansluitend dringen beperkingen in de mogelijkheden van experimenteel onderzoek op embryo's zich op.

Een wetgeving nopens de bescherming van het embryo is meer dan ooit noodzakelijk. De Conventie van de Raad van Europa over de rechten van de mens en de biogeneeskunde die op vrijdag 4 april 1997 te Oviedo in Spanje ter ondertekening werd voorgelegd, is ter zake duidelijk. Artikel 18 van de conventie bepaalt immers dat de aanmaak van menselijke embryo's met het oog op onderzoek verboden is. Bovendien bepaalt het artikel dat, indien onderzoek op embryo's *in vitro* bij wet toegelaten is, een adequate bescherming van het embryo gewaarborgd moet worden. Dit voorstel beoogt dan ook een wetgeving in het leven te roepen die conform is met artikel 18 van de Conventie over de rechten van de mens en de biogeneeskunde.

COMMENTAAR BIJ DE ARTIKELEN

Art. 2

Dit artikel formuleert het basisprincipe van de bescherming van het embryo.

Art. 3

Dit artikel bespreekt het vraagstuk van de bewaring van embryo's. De toepassing van de huidige voortplantingstechnieken brengt mee dat overtallige embryo's ontstaan.

Het wetsvoorstel laat bewaring van embryo's onder strikte voorwaarden toe. Zo moeten de overtallige embryo's -embryo's die volgens de goede medische praktijk niet zijn ingeplant- in een erkend centrum waar de medisch begeleide bevruchting plaatsvindt, worden bewaard. Het centrum werkt duidelijke richtlijnen uit over de bestemming van de overtallige embryo's. Het centrum kan, voorafgaandelijk aan de toepassing van een of andere vruchtbaarheidstechniek, in overleg met de betrokkenen, vier bestemmingen overwegen: bewaring van de embryo's met het oog op latere gezinsuitbreiding; bewaring met het oog op donatie; terbeschikkingstelling voor wetenschappelijke doeleinden of tot slot het laten afsterven of laten ontdooien van de embryo's.

De betrokkenen moeten steeds hun toestemming geven over de bestemming van het embryo. Onder «betrokkenen» wordt verstaan: de man en de vrouw

comme une obligation *prima facie*. Dans cette optique, la constitution et la conservation illimitées d'embryons ne se justifient aucunement. De même, il s'impose de limiter les possibilités de pratiquer des expériences sur les embryons.

Une législation relative à la protection de l'embryon est plus que jamais indispensable. La Convention du Conseil de l'Europe sur les droits de l'homme et la biomédecine, qui a été soumise pour signature le vendredi 4 avril 1997 à Oviedo, en Espagne, est claire à ce propos. L'article 18 de cette convention prévoit en effet que la constitution d'embryons humains aux fins de recherche est interdite. Cet article prévoit en outre que lorsque la recherche sur les embryons *in vitro* est admises par la loi, celle-ci assure une protection adéquate de l'embryon. La présente proposition tend par conséquent à instaurer une législation qui soit conforme à l'article 18 de la Convention sur les droits de l'homme et la biomédecine.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Art. 2

Cet article formule le principe de base de la protection de l'embryon.

Art. 3

Cet article concerne la conservation des embryons. L'application des techniques actuelles de procréation génère inévitablement un excédent d'embryons.

La proposition de loi autorise la conservation d'embryons moyennant le respect de conditions strictes. Ainsi, les embryons surnuméraires, c'est-à-dire les embryons qui, en bonne pratique médicale, n'ont pas été implantés doivent être conservés dans un centre agréé où se pratique la procréation médicalement assistée. Le centre élabore des directives claires concernant la destination des embryons surnuméraires. Il peut, préalablement à l'application de l'une ou l'autre technique de fécondation, envisager quatre destinations en accord avec les intéressés: la conservation des embryons en vue d'un élargissement ultérieur de la famille; la conservation en vue d'un don; la mise à disposition à des fins scientifiques des embryons ou, enfin, laisser mourir ou décongeler ces derniers.

Les intéressés doivent toujours marquer leur accord sur la destination de l'embryon. Par «intéressés», il y a lieu d'entendre l'homme et la femme qui

die respectievelijk een zaadcel en een eicel ter beschikking hebben gesteld of ten behoeve van wie een embryo werd tot stand gebracht door middel van een eicel- of zaadceldonatie. Diegene die zijn of haar gameten ter beschikking stelt voor donatie, wordt niet als betrokkene beschouwd. Het is noodzakelijk dat de Koning de normen vaststelt waaraan de diensten voor reproductieve geneeskunde en medisch begeleide bevruchting moeten voldoen.

Art. 4

Dit artikel gaat meer in het bijzonder in op de toepassing van medische experimenten op overtallige embryo's, waarbij volgens de richtlijn van het erkend centrum, overeenkomstig artikel 2, geopteerd werd voor de terbeschikkingstelling van het embryo voor wetenschappelijke doeleinden. Het bepaalt dat experimenten op embryo's een medisch verantwoorde, wetenschappelijke doelstelling moeten hebben. De experimenten kunnen enkel worden uitgevoerd na gunstig advies van het ethisch comité van het erkende centrum voor medisch begeleide bevruchting. Experimenten met het oog op het klonen of eugenetische handelingen en de implantatie van een embryo dat reeds voorwerp is geweest van experimenteel onderzoek worden verboden. Handelingen met commerciële oogmerken worden eveneens verboden.

I. VAN KESSEL

ont fourni respectivement un spermatozoïde et un ovule ou pour lesquels un embryon a été créé grâce à un don d'ovule ou de spermatozoïde. Les donneurs et donneuses de gamètes ne sont pas considérés comme intéressés. Il est indispensable que le Roi fixe les normes auxquelles doivent répondre les services de médecine reproductive et de fécondation médicalement assistée.

Art. 4

Cet article règle plus particulièrement le problème des expériences médicales pratiquées sur les embryons surnuméraires, lorsque, conformément à l'article 2, il a été opté, suivant la directive du centre agréé, pour la mise à disposition de l'embryon à des fins scientifiques. Il prévoit que les expériences pratiquées sur des embryons doivent avoir un but scientifique se justifiant sur le plan médical. Les expériences ne peuvent être pratiquées qu'après avis favorable du comité d'éthique du centre agréé de procréation médicalement assistée. Il est interdit de procéder à des expériences en vue du clonage ou d'actes eugéniques et d'implanter des embryons qui ont fait l'objet de recherches expérimentales. Sont également interdits les actes à but commercial.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

De creatie van menselijke embryo's met het oog op wetenschappelijk onderzoek is verboden.

Art. 3

§ 1. Embryo's die bij goede medische praktijk niet zijn ingeplant, worden bewaard in een erkend centrum voor reproductieve geneeskunde en medisch begeleide bevruchting.

De Koning bepaalt bij een in ministerraad overlegd besluit, na advies van de Nationale Raad voor ziekenhuisvoorzieningen, de erkenningsvoorwaarden voor de centra voor reproductieve geneeskunde en medisch begeleide bevruchting.

§ 2. De erkende centra voor reproductieve geneeskunde en medisch begeleide bevruchting, stellen richtlijnen op met betrekking tot de bestemming van overtallige embryo's.

Overtallige embryo's kunnen uitsluitend de volgende bestemmingen krijgen:

- 1° bewaring met het oog op gezinsuitbreiding;
- 2° bewaring met het oog op donatie;
- 3° terbeschikkingstelling voor wetenschappelijke doeleinden, met inachtneming van de bepalingen van artikel 4;
- 4° het laten afsterven of laten ontdooien.

De bestemming kan slechts worden vastgesteld mits de uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming van de man en de vrouw die respectievelijk een zaadcel en een eicel ter beschikking hebben gesteld of ten behoeve van wie een embryo werd tot stand gebracht door middel van een eicel- of zaadceldonatie. In geval van donatie, wordt diegene die zijn of haar gameten ter beschikking heeft gesteld, niet bij de beslissing betrokken.

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Il est interdit de créer des embryons humains en vue d'effectuer des recherches scientifiques.

Art. 3

§ 1. Les embryons qui, en bonne pratique médicale, n'ont pas été implantés sont conservés dans un centre agréé de médecine reproductive et de fécondation médicalement assistée.

Le Roi détermine, par arrêté délibéré en conseil des ministres et après avoir pris l'avis du Conseil national des établissements hospitaliers, les conditions d'agrément des centres de médecine reproductive et de fécondation médicalement assistée.

§ 2. Les centres agréés de médecine reproductive et de procréation médicalement assistée arrêtent des directives concernant la destination des embryons surnuméraires.

Les embryons surnuméraires ne peuvent recevoir que les destinations suivantes:

- 1° conservation en vue d'un agrandissement de la famille;
- 2° conservation en vue d'un don;
- 3° mise à disposition à des fins scientifiques, dans le respect des dispositions de l'article 4;
- 4° mort naturelle ou décongelation.

La destination ne peut être déterminée qu'avec l'accord exprès et écrit de l'homme et de la femme qui ont mis à disposition respectivement un spermatozoïde et un ovule ou pour lesquels un embryon a été créé grâce à un don d'ovule ou de spermatozoïde. La présente disposition ne concerne pas les donneurs et donneuses de gamètes.

Art. 4

Experimenten uitgevoerd op embryo's zijn slechts toegelaten, na een gunstig advies hierover van het ethisch comité van het centrum voor reproductieve geneeskunde en medisch begeleide bevruchting, indien ze een medisch verantwoorde wetenschappelijke doelstelling hebben die niet met andere middelen kan worden bereikt.

Verboden zijn:

- 1° handelingen verricht met eugenetische doelstellingen;
- 2° handelingen gericht op het klonen van een embryo;
- 3° de implantatie van een embryo dat het voorwerp is geweest van wetenschappelijk onderzoek;
- 4° handelingen met commerciële doeleinden.

Art. 5

De overtreding van de bepalingen van artikel 4 wordt gestraft met een gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en met een geldboete van duizend frank tot tienduizend frank of met een van die straffen alleen.

In geval van een tweede veroordeling binnen vijf jaar na de eerste veroordeling, kunnen de straffen worden verdubbeld.

27 november 1997

I. VAN KESSEL
H. BROUNS
S. CREYF
J. VANDEURZEN

Art. 4

Il ne peut être procédé à des expériences sur des embryons qu'après avis favorable du comité d'éthique du centre de médecine reproductive et de procréation médicalement assistée et qu'à condition que ces expériences aient un but scientifique, se justifiant sur le plan médical, qui ne peut être atteint pas d'autres moyens.

Sont interdits:

- 1° les actes accomplis dans un but d'eugénisme;
- 2° les actes ayant pour but le clonage d'un embryon;
- 3° l'implantation d'un embryon qui a fait l'objet de recherches scientifiques;
- 4° les actes à but commercial.

Art. 5

Quiconque aura enfreint les dispositions de l'article 4 sera puni d'une peine d'emprisonnement de trois mois à un an et d'une amende de mille francs à dix mille francs ou de l'une de ces peines seulement.

Ces peines pourront être doublées si une seconde condamnation est encourue dans un délai de cinq ans à compter de la première.

27 novembre 1997.